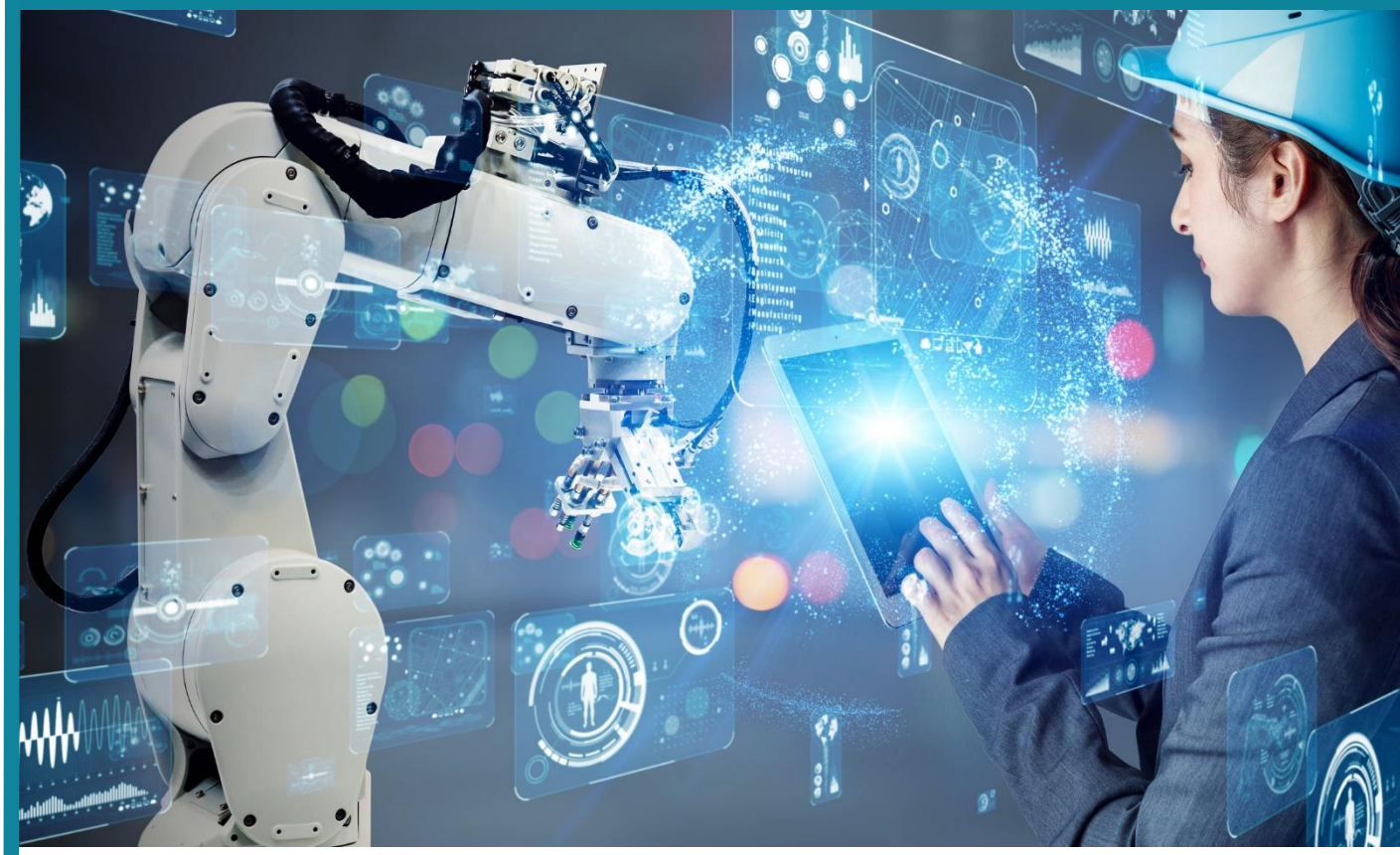
T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#MİLLİ TEKNOLOJİ HAMLESİ

TÜBİTAK

2244 SANAYİ DOKTORA PROGRAMI

2026 YILI ÇAĞRI DUYURUSU

Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB)

2244
SANAYİ DOKTORA PROGRAMI

Programda Yapılan Bazı Güncellemeler

- Burs süresi, 36 ay olarak güncellenmiştir. (Lütfen bakınız 2.3.1)
- Proje süresi, burs ve istihdam desteği dönemleri dâhil en fazla 72 ay olarak belirlenmiştir. (Lütfen bakınız 2.3.3)
- İstihdam desteği tutarının hesaplanma yöntemi değiştirilmiştir. (Lütfen bakınız 2.3.7)
- Projeye eklenecek bursiyerler için doktora yeterliliğini geçmiş olmak kriteri getirilmiştir. (Lütfen bakınız 4.4.3)
- Projeye bursiyer ekleme süresi, proje sözleşmesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 18 ay olarak belirlenmiştir. (Lütfen bakınız 6.2)
- 2211-Yurt İçi Doktora Burs Programlarından desteklenmekte olan doktora öğrencileri, başvuru şartlarını sağlamaları şartıyla 2244-Sanayi Doktora Programına dahil olabilecektir. (Lütfen bakınız 7.7)
- Bursiyerin doktora mezuniyeti sonrasında projede yer alan özel sektör kuruluşunda en az 12 ay çalışması zorunludur. Bursiyer ile projede yer alan özel sektör kuruluşu arasındaki mutabakatın sürmesi halinde, bu süre en çok 36 aya kadar uzatılır. (Lütfen bakınız 8.15)

İletişim

Tunus Caddesi No:80
06100 Kavaklıdere Ankara

444 66 90

bideb2244@tubitak.gov.tr

İÇİNDEKİLER

1. ÇAĞRININ AMACI 1
2. BURS KAPSAMI, MİKTARI VE SÜRESİ 1
3. ÇAĞRI TAKVİMİ 3
4. BAŞVURU KOŞULLARI, BELGELERİ VE YÖNTEMİ 3
5. DEĞERLENDİRME 5
6. İZLEME VE SONUÇLANDIRMA 7
7. FIRSATLAR VE İMKANLAR 8
8. YÜKÜMLÜLÜKLER 9
9. DİĞER HÜKÜMLER VE İLGİLİ MEVZUAT 11
10. TANIMLAR VE KISALTMALAR 13

1. ÇAĞRININ AMACI

Çağrının amacı, sanayide ihtiyaç duyulan doktora derecesine sahip nitelikli insan kaynağının üniversite-sanayi işbirliği ile yetiştirilmesi, sanayide doktoralı araştırmacı istihdamının teşvik edilmesi ve üniversite/araştırma altyapısı - sanayi işbirliğinin geliştirilmesidir. Bu çağrı duyurusu, doktora eğitimi vermek üzere yurt içinde eğitim veren devlet veya vakıf yükseköğretim kurumları veya araştırma altyapılarının; Ar-Ge veya tasarım merkezlerine sahip özel sektör kuruluşları veya teknoparklar bünyesinde Türkiye'de yerleşik sermaye şirketleri veya TÜBİTAK tarafından desteklenen en az bir proje sonuçlandırmış özel sektör kuruluşlarıyla birlikte sunacakları projelerin her türlü işlem ve yükümlülüklerini kapsar. TÜBİTAK işbu çağrı duyurusu üzerinde değişiklik yapma hakkını her zaman saklı tutar.

2. BURS KAPSAMI, MİKTARI VE SÜRESİ

2.1. Burs Kapsamı ve Süresi

Bu programda, doktora öğrencilerine burs, proje yöneticisi ve akademik danışmanlara Proje Teşvik İkramiyesi ve özel sektör kuruluşuna istihdam desteği sağlanır.

2.2. İş Birliği Modeli

Bu program kapsamında yürütülen Üniversite-Sanayi İşbirliği Modeli bir üniversite/araştırma altyapısı ile bir özel sektör kuruluşunun bir araya geldiği ortaklı projelerden oluşur.

2.3. Destek Miktarı ve Süresi

2.3.1. Proje kapsamında öğrencilere verilecek bursun süresi, bursiyerin projeye dahil olduğu dönem esas alınarak 36 ay sonunda sona erdirilir. Ancak, eğitim süresinin doktora derslerinin alınmaya başlandığı dönemden itibaren yüksek lisans sonrası doktora eğitimi için 12 yarıyılı, bütünleşik doktora eğitimi için ise 14 yarıyılı aşması durumunda burs ödemesi yapılmaz.

2.3.2. Proje kapsamında özel sektör kuruluşuna yönelik verilecek istihdam desteğinin süresi, öğrencinin doktora eğitiminden mezuniyeti sonrası en az 12 aydır. Öğrencinin projede yer alan özel sektör kuruluşundaki istihdamının devam etmesi halinde, bu süre en çok 36 aya kadar uzatılır.

2.3.3. Proje süresi; burs ve istihdam desteği dönemleri dâhil en fazla 72 aydır. Ancak, proje yöneticisinin gerekçeli talebi halinde bu süre GYK kararı ile en fazla 108 aya çıkartılabilir.

2.3.4. Herhangi bir kurum/kuruluş bünyesinde istihdam edilen araştırmacılar başvuru koşullarını sağlamaları halinde bu programa bursiyer olarak dahil edilebilir.

2.3.5. Doktora eğitimi sırasında proje ortağı özel sektör kuruluşunda çalışmakta olan bursiyerler de dahil olmak üzere zorunlu istihdam süresi ve istihdam desteği doktora mezuniyeti sonrasında başlatılır.

2.3.6. Proje kapsamında doktora bursiyerlerine verilecek bursun en az %25'i projeye dahil olan özel sektör kuruluş/kuruluşları tarafından karşılanır.

2.3.7. İstihdam desteğine ilişkin hükümler:

2.3.7.1. Mezuniyeti sonrasında istihdam edilen araştırmacılar için TÜBİTAK tarafından özel sektör kuruluşuna en fazla 36 ay istihdam desteği sağlanır. İstihdam desteği tutarının hesaplanmasında personel toplam maliyeti (brüt ücret, SGK İşveren Primi, İşsizlik Sigortası İşveren Hissesi ve varsa ikramiye ödemelerinin aylık tutarının toplamı) esas alınır.

2.3.7.2. İstihdam desteği tutarı; ilgili dönemde geçerli brüt asgari ücretin en fazla 2 katını aşmamak kaydıyla personel toplam maliyetinin % 40'ı olarak ödenir.

2.3.8. İstihdam edilen doktoralı araştırmacı için 5746 ve 4691 sayılı Kanunlar kapsamındaki teşvik ve desteklerden yararlanılması veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarından hibe şeklinde destek alınması halinde söz konusu destek ve teşvikler personel toplam maliyetlerinden düşürüldükten sonra kalan tutar üzerinden destek ödemesi yapılır.

2.3.9. Desteklenen projelerde üniversite/araştırma altyapısı bünyesindeki proje yöneticisine proje süresiyle sınırlı olmak üzere ve akademik danışman/lara tez dönemleri süresince ödenecek Proje Teşvik İkramiyesi (PTİ) tutarı TÜBİTAK Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. Üniversiteler/araştırma altyapıları bünyesindeki proje yöneticileri için belirlenen PTİ, ilgili dönem proje gelişme veya sonuç raporunun kabul edilmesi ile ödenir. Akademik danışmanlar için belirlenen PTİ ise öğrencilerin doktora mezuniyetlerinin raporlanması sonrasında ödenir. Proje bitiş tarihinden sonra yalnızca PTİ ödemesi yapılabilir.

2.3.10. İzleme sürecinde projedeki bursiyer sayısında değişme olması halinde, akademik danışmana tez süresince ödenecek PTİ tutarı yeniden hesaplanır.

2.3.11. Transfer edilen ödeneklere ilişkin harcamalar, desteğin niteliğine uygun olarak "TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller", "TÜBİTAK Tarafından Özel Kuruluşlar ve Vakıf Üniversitelerine Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Transferi, Harcanması, Muhasebeleştirilmesi ve Denetimine İlişkin Esaslar" veya ''TÜBİTAK Kaynaklarından Araştırma Altyapıları İle 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun Kapsamı Dışında Kalan Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Mali İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar'' kapsamında gerçekleştirilir.

2.3.12. Gelişme ve sonuç raporlarının GYK tarafından kabul edilebilir mücbir sebepler dışında sözleşmede belirtilen tarihlerden sonra gönderilmesi halinde söz konusu rapor dönemine ait PTİ ödemesi yapılmaz.

2.3.13. Öğrenimlerini burs süreleri dolmadan bitiren bursiyerlerin bursları; mezuniyet belgelerinde yazılı bitirme tarihi (mezuniyet tarihi) itibarıyla sona erer. Mezun olunan aya ilişkin ödemede bir ay 30 gün kabul edilir ve gün hesabı üzerinden mahsuplaşma yapılır. Mezuniyet tarihinden sonraki aylarda burs ödenmez. Yapılmış olan fazla ödeme varsa geri alınır.

2.3.14. Aylık burs miktarı, bursiyerin başka bir yerden ücret, maaş, ticari kazanç, burs vb. gelirinin olup olmamasına göre tam ya da kısmi burs şeklinde değişebilir.

2.3.15. Tam burs almakta iken başka bir yerden gelir sağlamaya başlayan bursiyerler kısmi burslu statüye, kısmi burs almakta iken gelirinin/gelirlerinin kesildiğini belgeleyen bursiyerler tam burslu statüye geçirilir. Bursiyerin tam burslu statüden kısmi burslu statüye, kısmi burslu statüden tam burslu statüye geçtiği gün itibariyle tam/kısmi burs ödemesi başlatılır. Bursiyerin tam burslu statüden kısmi bursluya ya da kısmi burslu statüden tam bursluya geçmesi gibi durumlarda bir ay 30 gün kabul edilir ve gün hesabı üzerinden mahsuplaşma yapılır.

3. ÇAĞRI TAKVİMİ

Kesin başvuru tarihleri programın internet sayfasında ilan edilir.

4. BAŞVURU KOŞULLARI, BELGELERİ VE YÖNTEMİ

4.1. Başvuru Koşulları

4.1.1. Yurt içinde doktora eğitimi veren devlet veya vakıf yükseköğretim kurumlarından veya 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamında yeterlik almış araştırma altyapılarından biri olması,

4.1.2. 4.1.1 bendinde yer verilen yükseköğretim kurumları ile araştırma altyapılarının, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında Ar-Ge merkezi veya tasarım merkezine sahip veya 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamındaki teknoparklar bünyesinde Türkiye'de yerleşik sermaye şirketleri veya TÜBİTAK tarafından desteklenen en az bir proje sonuçlandırmış özel sektör kuruluşlarıyla işbirliği yapmış olması,

4.1.3. Doktora programı kapsamında eğitim verilmesi planlanan öğrenci sayısı, eğitim verilecek ihtisas alanları, eğitim sürecinin üniversite ve sanayi bünyesinde geçirilecek bölüm, zaman ve faaliyetlerinin planlanması ve özel sektör kuruluşu tarafından öğrencilere sağlanacak imkânları (danışmanlık, laboratuvar, ek burs,

destekler vb.) ve bursiyerlere ait istihdam hedeflerini içeren bir üniversite-sanayi işbirliği protokolünün projeye dâhil olan yükseköğretim kurumları veya araştırma altyapıları ile özel sektör kuruluşu arasında imzalanmış olması,

4.1.4. 6550 sayılı kanun kapsamında yeterlik almış araştırma altyapılarının başvuru yapması halinde araştırma altyapılarının, proje kapsamında doktora bursiyerlerinin eğitim görmesinin planlandığı üniversite ile protokol yapmış olması,

4.1.5. Üniversite-Sanayi İşbirliği Modelinde bir sanayi kuruluşunun protokole dahil olması,

4.1.6. Üniversite-Sanayi işbirliği projelerinde projenin faaliyet alanlarıyla ilgili olmak şartıyla en az 3 doktora öğrencisinin doktora programına dahil olması,

4.1.7. Bir projede 10'dan fazla olmamak kaydıyla, bir özel sektör kuruluşunun aktif olarak desteklenen toplam öğrenci sayısının 50'den fazla olmaması,

4.1.8. Proje yürütücüsü veya akademik danışmanın ve bunların birinci dereceden akrabalarının ortağı olduğu veya bu kişilerin yönetim organlarında ücretli veya ücretsiz olarak görev aldığı özel sektör kuruluş/kuruluşlarının programa başvuru yapmaması.

4.2. Başvuru Belgeleri

4.2.1. Proje Öneri Formu

4.3. Başvuru Yöntemi

4.3.1. Başvurular, çağrı duyurusunda ilan edilen tarihler içerisinde BİDEB Başvuru ve İzleme Sistemi (e-bideb.tubitak.gov.tr) üzerinden proje yöneticisi tarafından çevrimiçi olarak yapılır. Başvuru belgelerinin sisteme çevrimiçi olarak yüklenmesi zorunludur. Başvuru sahiplerinin sisteme girdikleri bilgilerin doğru olduğunu ve program yükümlülüklerine uyacaklarını taahhüt etmeleri gerekir.

4.4. Program Kapsamında Burs Verilecek Öğrencilerde Aranan Kriterler

Programa kabul edilecek öğrencilerde aşağıdaki şartlar aranır.

4.4.1. Doktora programı için yüksek lisans derecesine, bütünleşik doktora programı için lisans derecesine sahip olmak,

4.4.2. YÖK Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ve başvuru yapılacak yükseköğretim kurumunun belirlediği başvuru ve kabul şartlarını taşıyor olmak,

4.4.3. Doktora yeterliliğini geçmiş olmak,

4.4.4. Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği hükümlerine göre disiplin cezası almamış olmak,

4.4.5. Özel öğrenci statüsünde veya projenin yürütüldüğü üniversite dışında bir üniversitede doktora programına kayıtlı olmamak,

4.4.6. T.C. vatandaşı veya 5901 sayılı kanunda geçen Mavi Kart sahibi olmak.

5. DEĞERLENDİRME

Başvurular iki aşamada değerlendirilir.

5.1. Ön İnceleme

Ön inceleme aşamasında programın başvuru koşulları doğrultusunda başvuru belgeleri kontrol edilir.

5.2. Bilimsel Değerlendirme

5.2.1. Bilimsel değerlendirme, alanında uzman panelist/danışmanlar tarafından, aşağıdaki kriterler esas alınarak yapılır:

5.2.1.1. **Projenin Amaç ve Kapsamı:** Projenin amaç ve hedefleri ile kapsamı belirtilmelidir.

5.2.1.2. **Proje Yürütücüsü Kurum/Kuruluşun Yetkinliği:** Üniversitenin/Araştırma Altyapısının akademik ve teknik altyapı kapasitesinin doktora programı açısından yeterliliği (doktora bursiyerlerine sunulacak fiziki mekân ve araştırma olanakları, öğretim üyesi sayıları ve yetkinlikleri vb.) belirtilmelidir.

5.2.1.3. **Özel Sektör Kuruluşun Faaliyet Alanlarının Doktora Programları ve İhtisas Alanları ile Uyumu:** Protokole dâhil olan özel sektör kuruluşunun faaliyet alanı, kendi uzmanlık konuları ve Ar-Ge veya Tasarım Merkezi altyapı imkânlarının bursiyerlerin doktora programı alanı ve tez çalışması ile uyumluluğu belirtilmelidir.

5.2.1.4. **Projenin Kurumsal Yönetim ve İzleme Sistematiği:** Özel sektör kuruluşu tarafından ihtiyaç duyulan alan/yetenekler, özel sektör kuruluşunun ihtiyaçlarını giderecek tez konu ve süreçleri, doktora eğitimi döneminde bursiyerlere ilişkin performans izleme sistematiği, bursiyerlerin tez döneminde özel sektör kuruluşunun bünyesinde bulunacakları zaman ve faaliyetler, özel sektör kuruluşunun bursiyerlere sanayi danışmanları aracılığıyla sağlayacakları mentorluk faaliyetleri, ek burs, ücret, imkan ve destekler, bursiyerlerin görev alacakları Ar-Ge ve yenilik projelerine ilişkin planlamalar, bursiyerlerin istihdam desteği süresince performans ölçümüne yönelik kriterler, Ar-Ge ve yenilik faaliyetleriyle üretilen çıktılar belirtilmelidir.

5.2.1.5. **Projenin Özel Sektör Kuruluşuna Sağlayacağı Katkı:** İstihdam edilecek doktoralı araştırmacıların özel sektör kuruluşunun Ar-Ge ve yenilik kapasitesine sağlayacağı katkı belirtilmelidir.

5.2.2. Projeye dahil olan doktora bursiyerlerine yüksek öğretim kurumu/araştırma altyapısı tarafından ek imkanlar sunulması halinde bu projelere değerlendirme aşamasında öncelik tanınacaktır. (Örneğin, öğrencilere eğitimleri süresince sağlanacak yurt içi ve/veya yurt dışı katkılar (kongreye katılım desteği, vb.), sosyal imkanlar (barınma, yemek, mediko/sağlık dahil)).

5.2.3. Doktora tez çalışmalarında elde edilecek Ar-Ge sonuçlarına dayalı ticari değerlerin paylaşılma planına protokolde yer verilmesine dikkat edilir.

5.2.4. Değerlendirme yalnızca sisteme yüklenen belgeler üzerinden yapılmaktadır. Bu nedenle her bir koşula ilişkin belge, açık ve belirlenen içerikte olacak şekilde başvuru formları aracılığıyla sisteme yüklenmelidir (Yalnızca internet sayfası linki içeren belgeler dikkate alınmayacaktır.).

5.2.5. Değerlendirme sonuçları GYK önerisi alınarak Başkanlığa sunulur. Desteklenecek başvurular ve destek miktarları Başkanlık Onayı ile kesinleşir.

5.2.6. Tablo 1'de belirtilen 12. Kalkınma Planı ve 2030 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde yer verilen kritik teknoloji alanları ve öncelikli Ar-Ge ve Yenilik konularında yapılacak başvurular için eşik puanı farklı belirlenebilir.

Tablo.1. Öncelikli Alanlar

Afet yönetimi teknolojileri	Kültürel miras
Akıllı şebeke sistemleri	Mikro/Nano/Opto-Elektromekanik sistemler
Arıtma teknolojileri (su, atık su ve katı atık dâhil-çevre biyoteknolojisi)	Modelleme ve Simülasyon Teknolojileri
Bilim tarihi	Motor teknolojileri
Bilişim hukuku	Nesnelerin interneti
Blokzincir teknolojileri	Nükleer enerji teknolojileri
Büyük veri ve bulut bilişim	Petrokimya ve polimer teknolojileri
Deniz hukuku	Robotik-mekatronik
Eğitimde dijitalleşme ve yenilikçilik	Rüzgâr enerjisi teknolojileri
Enerji depolama teknolojileri	Sektörel ve bölgesel büyüme analizleri
Göç araştırmaları	Siber güvenlik
Güneş enerjisi teknolojileri	Sürdürülebilir ve alternatif finansal sistemler
Hava araçları (uçak, İHA vb.) tasarımı, testi ve performansı	Tarım biyoteknolojisi (biopestisitler, genetik ıslah ve tohum geliştirme dâhil)
İlaç ve aşı teknolojileri	Tıbbi cihaz teknolojileri
İleri malzeme teknolojileri	Uydu, uzay araçları ve fırlatma teknolojileri
Kadın ve aile araştırmaları	Uzay hukuku
Karbondioksit yakalama, kullanma ve depolama (KYKD) teknolojileri	Yapay zekâ
Katmanlı İmalat Teknolojileri	Yarı iletken ve çip teknolojileri
Kritik hammaddeler ve mineraller	Yeni nesil haberleşme teknolojileri
Kuantum teknolojileri	Yeşil hidrojen teknolojileri
Kutup araştırmaları	-

6. İZLEME VE SONUÇLANDIRMA

6.1. Destek kararını izleyen 4 ay içinde proje yöneticisi ve proje yürütücüsü tarafından imzalanan Proje Sözleşmesi TÜBİTAK'a iletilir. Proje sözleşmesinin TÜBİTAK'a ulaştırılmasından proje yöneticisi sorumludur. Sözleşme TÜBİTAK'a iletilene kadar projenin yürürlüğe alınmasına ilişkin işlemler başlatılmaz.

6.2. Projeye dâhil edilecek bursiyerler, proje yöneticisi ve özel sektör kuruluşu proje yürütücüsünün mutabakatı ile proje sözleşmesinin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 18 ay içinde belirlenir. Bursiyerin projeye eklenebilmesi için Proje Yöneticisi tarafından Bursiyer Bilgi Formu ve eklerinin BİDEB Proje Takip Sistemi'ne (BİDEB-PTS) yüklenmesi gerekir.

6.3. Bursiyer adayları Üniversitelerin Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği hükümlerine göre ilgili Üniversite/Araştırma Altyapısı tarafından özel sektör kuruluşu ile istişare sonucu belirlenir ve TÜBİTAK'a raporlanır.

6.4. Proje kapsamında burs ve/veya istihdam desteğine ilişkin dönemler itibarıyla belirlenen bütçenin birinci dönem ödeneği sözleşmenin taraflarca imzalanmasını müteakip, diğer dönem ödenekleri ise gelişme raporlarının kabul edilmesine bağlı olarak üniversite/araştırma altyapısı tarafından açılan proje özel hesabına taahhütte bulunan taraflarca aktarılır. İstihdam desteği aşamasında ise özel sektör kuruluşuna aktarılacak istihdam desteği tutarı yönetici kurum tarafından özel sektör kuruluş hesabına aktarılır.

6.5. Proje sözleşmesinin imzalanmasını müteakip özel sektör kuruluşu ile TÜBİTAK'ın ilk dönem ödeneği yönetici kurum tarafından açılmış olan proje özel hesabına transfer edilir. İstihdam desteği ilk dönem ödemesi ise doktora bursiyerlerinin istihdam edilmeye başlanmalarını takip eden ay içerisinde yönetici kurum tarafından söz konusu ilgili kişi/kişilerin aylık muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ve net ücretin bankadan ödendiğine dair banka dekontu dahil olmak üzere ücret ödemelerine ilişkin belgelerin kontrolü yapıldıktan sonra projeye dahil olan özel sektör kuruluşu hesabına aktarılır. Hibe istihdam desteği tutarının bu çağrıya uygun olarak ödenmesinden yönetici kurum sorumludur.

6.6. Projenin, bu çağrı duyurusu ve ilgili TÜBİTAK mevzuatına uygun olarak, belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda yürütülüp yürütülmediği, proje sözleşmesinde belirtilen tarihlerde proje yöneticisi tarafından TÜBİTAK'a sunulan 6 aylık dönemler itibarı ile hazırlanan gelişme raporları ile izlenir. Gerektiğinde, TÜBİTAK tarafından yerinde inceleme yapılabilir.

6.7. Proje yöneticisi, proje sözleşmesinde belirtilen sonuç raporu teslim tarihini izleyen en geç 1 ay içerisinde, projenin bilimsel, mali ve teknik tüm gelişmelerini içeren sonuç raporunu, TÜBİTAK tarafından hazırlanmış formata uygun olarak, TÜBİTAK'a iletir. Ayrıca vakıf üniversiteleri tarafından projenin tüm harcamalarını kapsayacak şekilde TÜBİTAK tarafından belirlenen rapor formatına uygun olarak Yeminli Mali Müşavir tarafından yapılan denetim ve tasdik raporu, proje sonuç raporu ile birlikte TÜBİTAK'a sunulur.

6.8. Sonuç raporunda proje kapsamında bu çağrıda belirtilen maksimum süreler dikkate alınarak burs dönemi içerisinde doktorasını tamamlayan ve tamamlayamayan bursiyer sayıları belirtilir.

6.9. İstihdam desteği süresince desteklenen özel sektör kuruluşu, 6 aylık dönemler itibarı ile hazırlayacağı dönemsel faaliyet raporunu proje yöneticisi aracılığıyla TÜBİTAK'a sunar. Bu raporda, istihdam edilen doktoralı araştırmacıların özel sektör kuruluşu bünyesinde gerçekleştirdiği faaliyetler (görev alınan Ar-Ge ve yenilik projeleri vb.) TÜBİTAK'a bildirilir ve başvuru aşamasında sunulan istihdam planı ile gerçekleşme durumu karşılaştırılır.

6.10. BİDEB tarafından, değerlendirilen gelişme ve sonuç raporlarında gerekli görüldüğü hallerde değişiklik ve düzeltmeler istenebilir.

6.11. Sonuç raporu uygun bulunmayan projelerde son dönem PTİ ödeneği aktarılmaksızın proje özel hesabı kapatılır.

6.12. Projenin sonuçlandırılmasına ilişkin karar, taraflara bildirilir.

6.13. Proje ortağı özel sektör kuruluşunun mücbir sebeple projeden ayrılmayı talep etmesi halinde, proje yöneticisi 3 ay içerisinde yeni kuruluş önerisinde bulunur. Yeni kuruluşa TÜBİTAK'ın onay vermesi halinde, yönetici kurum ve yeni özel sektör kuruluşu arasında imzalanan protokol ve yeni özel sektör kuruluşunun "imzalanmış proje sözleşmesindeki tüm hükümlere uyacağına dair" taahhüt yazısı TÜBİTAK'a iletilir ve mevcut sözleşme hükümleri devam eder. Projeden ayrılan özel sektör kuruluşunun proje kapsamında yaptıkları katkıların iadesi yapılmaz.

6.14. Projenin iptal edilmesi veya yürürlükten kaldırılması durumunda proje sözleşmesi ve projenin tabi olduğu mevzuattaki hükümler uygulanır.

7. FIRSATLAR VE İMKANLAR

7.1. Bursiyerler, tez danışmanının ve proje yöneticisinin izniyle bursiyerlikleri devam ederken kayıtlı oldukları akademik programla ilgili eğitim ve/veya araştırma amacıyla yurt dışına en fazla iki dönem gidebilirler.

7.2. Yurt içindeki herhangi bir kamu kurumundan burs alarak, yurt dışına gidenlerin ödemeleri durdurulur. Yurt dışında kalınan süre burs süresinden sayılır.

7.3. Yurt içinde herhangi bir kamu kaynağından desteklenmeden yurt dışına giden bursiyerlerin ödemeleri kayıt dondurma süreleri hariç devam ettirilir.

7.4. Tez aşamasında, tez konuları ile ilgili olarak 2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı'ndan yararlanabilirler. Bunun için 2214-A Programının başvuru koşullarını sağlayarak 2214-A Programına başvuru dönemlerinde onaylı başvuru yapmaları gerekir. 2214-A Programından desteklenerek yurt dışına gidenlerin 2244 kapsamında burs ödemeleri durdurulur. Yurt dışında kalınan süre burs süresinden sayılır.

7.5. Bu programdan yararlanmakta iken aynı anda TÜBİTAK tarafından desteklenen diğer projelerde ilgili programların mevzuatına uygun olarak görev alınabilir.

7.6. Diğer kamu kurum/kuruluşları (MEB, YÖK, KYK, devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri vb.) tarafından verilen burslardan yararlananlar ile yetim maaşı, nafaka, Kredi Yurtlar Kurumu öğrenim kredisi ve sivil toplum kuruluşlarından (dernek, vakıf vb.) burs alanlar aynı anda bu programdan da yararlanabilirler.

7.7. 2211 - Yurt İçi Doktora Burs Programlarından faydalanan doktora öğrencileri program çağrı duyurusunda belirtilen başvuru şartlarını sağlamaları, üniversite/araştırma altyapısı tarafından kabul edilmeleri ve TÜBİTAK tarafından onaylanmaları şartıyla 2244-Sanayi Doktora Programına dahil olarak ek burs alabilirler.

7.8. Bu program kapsamında burs alanlar, aynı anda BİDEB'in diğer programlarından burs alamaz. Bu kurala aykırı davranılması halinde bursiyer, burs programı kapsamında aldığı bursun tamamını kanuni faizi ile birlikte üniversite/araştırma altyapısına geri ödemekle yükümlüdür. Ancak, bursiyerler 2250-Lisansüstü Bursları Performans Programı mevzuatına uygun olarak aynı anda 2250 Programı'ndan ve 2211-Yurt İçi Doktora Burs Programı mevzuatına uygun olarak aynı anda 2211 Programı'ndan burs alabilir.

8. YÜKÜMLÜLÜKLER

8.1. Burslar, Üniversite/Araştırma Altyapısı tarafından proje kapsamına dahil edilen bursiyerlerin banka hesabına öğrencilikleri devam ettiği sürece her ay düzenli olarak yatırılır. Bursların, ait oldukları ayı takip eden ayın ilk 10 günü içerisinde ödenmesi gerekir. Burs ödemelerinin zamanında yapılması için Üniversite/Araştırma Altyapısı gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

8.2. Proje yürütücüsü, projenin bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşımakla ve proje sözleşmesinde tanımlanan zaman aralıklarında bilimsel, teknik, idari ve mali raporlamalarını proje yöneticisine sunmakla yükümlüdür.

8.3. Proje yöneticisi, proje başlama tarihinden itibaren proje süresine bağlı olarak proje sözleşmesinde belirtilen tarihlerde gelişme ve sonuç raporlarını vermekle yükümlüdür.

8.4. İstihdam edilen doktora bursiyerlerinin proje kapsamına giren istihdam sürelerince yerine getirmeleri gereken performans kriterleri ilgili özel sektör kuruluşu tarafından önceden tanımlanır. Gerekli performans kriterlerini yerine getirmeyen bursiyerlerin iş akidlerine son verilmesi durumunda ilgili bursiyerlere yönelik verilen istihdam desteği sonlandırılır.

8.5. Her türlü duyuru ve yayında TÜBİTAK desteğinin belirtilmesi ve TÜBİTAK logosunun kullanılması zorunludur (Tabi olduğu mevzuat gereği logonun kullanılamayacağı tez, makale vb. durumlar hariç). TÜBİTAK logosu, TÜBİTAK internet sayfasında yer alan şekil ve standartlara uygun olarak kullanılmalıdır. Varsa yayın örneğinin gelişme ve sonuç raporlarının ekinde TÜBİTAK'a gönderilmesi gerekmektedir.

8.6. Yönetici kuruluş, gerekli yasal kesintileri yaparak hak edilen PTİ tutarlarını ilgili kişilere ödemekle yükümlüdür.

8.7. Bursiyerlerle ilgili yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesinden yönetici kurum sorumludur.

8.8. Doktora eğitimini TÜBİTAK tarafından uygun görülen süre (ek süre dahil) içinde tamamlayamayan bursiyerler ile mücbir sebepler dışında herhangi bir sebeple doktora programından veya projeden ayrılan bursiyerlerden kendilerine yapılan tüm ödemelerin yasal faiziyle birlikte geri alınmasına yönelik her türlü tedbirin alınmasından ve tahsil edilen tutarın proje özel hesabına aktarılmasından Yönetici Kurum sorumludur.

8.9. Proje yöneticisi kuruluş tarafından verilen proje desteğinin amacı dışında kullanılması durumunda sorumluları hakkında proje sözleşmesinde belirtilen idari, mali ve cezai hükümler uygulanır.

8.10. Yükseköğretim kurumlarına gönderilen kaynağın amacı dışında kullanılması durumunda sorumluları hakkında idari, mali ve cezai hükümler ayrıca uygulanır.

8.11. TÜBİTAK BİDEB tarafından bildirimler elektronik yolla yapılmaktadır. Bu nedenle tebligata elverişli bir elektronik adres verilmesi ve bilgilerin güncel tutulması gerekir.

8.12. Bursiyer, kayıtlı olduğu doktora programını azami sürelerde bitirmekle yükümlüdür. Bu süreler, yabancı dil hazırlık/bilimsel hazırlıkta geçirilen en fazla bir yıllık süreler hariç, kayıtlı olduğu programa ilişkin derslerin verildiği ilk dönemden başlamak üzere doktora öğrenimi için 12 yarıyıl, bütünleşik doktora öğrenimi için ise 14 yarıyıldır.

8.13. Bursiyerlerin, projeye dahil olduktan sonra proje ortağı özel sektör kuruluşu dışında başka bir kurum/kuruluşta işe başlamaları için proje yöneticisi ve özel sektör kuruluşu proje yürütücüsünün yazılı onayını almaları zorunludur.

8.14. Burs/destek programından yararlanan kişiler, TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nde belirtilen hükümler ve diğer evrensel etik kurallara uymak zorundadır.

8.15. Bursiyerin doktora mezuniyeti sonrasında projede yer alan özel sektör kuruluşunda en az 12 ay çalışması zorunludur. Bursiyer ile projede yer alan özel sektör kuruluşu arasındaki mutabakatın sürmesi halinde, bu süre en çok 36 aya kadar uzatılır.

8.16. Proje yürütücüsü, proje önerisinin ve projeye özel bütün bilgilerin hazırlanma ve sunulma sürecinde ve devamında üretken yapay zekâ (ÜYZ) araçlarının kullanımına ilişkin olarak "TÜBİTAK Destek Süreçlerinde Üretken Yapay Zekânın (ÜYZ) Sorumlu ve Güvenilir Kullanımı Rehberi"nde yer alan tüm ilke, kural ve yükümlülüklere tam ve eksiksiz biçimde uygun hareket etmekle yükümlüdür. Bu süreçte ÜYZ kullanımına ilişkin verilen ve verilecek olan bütün bilgilerin eksiksiz ve gerçeğe uygun sunulması sorumluluğunu üstlenir.

9. DİĞER HÜKÜMLER VE İLGİLİ MEVZUAT

9.1. Diğer Hükümler

9.1.1. Bursiyerlerin projeden ayrılmasına ilişkin düzenlemeler:

9.1.1.1. Bursiyerin program mevzuatında belirlenen yükümlülüklerini ihlal etmesi, doktora programını bırakması, doktora programından ilişiğinin kesilmesi veya zorunlu istihdam süresini tamamlamadan kendi isteğiyle projeden ayrılması gibi durumlarda GYK'nın değerlendirmesine göre bursiyerliği sonlandırılabilir. Proje yöneticisi ve özel sektör kuruluşu proje yürütücüsünün görüşleri alınarak yapılan değerlendirme sonucunda projeden GYK tarafından kabul edilebilir mücbir sebepler dışında ayrılan bursiyerlerden kendilerine yapılan burs ödemeleri taahhüdün ihlal edildiği tarihten (projeden ayrılış tarihi) itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte proje yöneticisi kurum tarafından geri alınır ve üniversite/araştırma altyapısı özel hesaplarına aktarılır.

9.1.2. Proje kapsamında desteklenen bursiyerlerin Üniversite/Araştırma Altyapısı ve/veya alan değişikliği yapmaları halinde bursiyerlikleri GYK kararıyla sonlandırılabilir.

9.1.3. Üniversitelerin Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği hükümlerine göre bursiyerin durumunda değişiklik olması (kaydını dondurması, Üniversite/Araştırma Altyapısı ile ilişiğinin kesilmesi vb.) durumunda bursların durdurulması veya kesilmesi işlemleri Üniversite/Araştırma Altyapısı tarafından gerçekleştirilir.

9.1.4. Üniversite/Araştırma Altyapısı, bursiyerlerin dönemlik başarı, devam/devamsızlık durumlarının takibinden ve bursların düzenli olarak ödenmesinden sorumludur.

9.1.5. Program kapsamındaki bursiyerlerin kayıt dondurma, kayıt sildirme, danışman değişikliği, alan ve bölüm değişikliği vb. her türlü durum değişikliğinin söz konusu durumun ortaya çıktığı tarihi izleyen on gün içinde proje yöneticisi tarafından TÜBİTAK'a bildirilmesi gerekmektedir.

9.1.6. Bursiyerler burs aldıkları süre boyunca eğitimlerine kesintisiz devam etmek zorundadırlar. Enstitüsü tarafından kaydı dondurulanlara bu süreler içinde burs ödenmez. Bu durumdakilerin bursiyerlik süreleri ve azami öğrenim süreleri akademik çalışmaya yeniden başlandığının belgelenmesi halinde ara verilen süreler kadar uzatılır. Kayıt dondurma süresi doktora için en çok 4 dönemdir. Bu süreleri aşan kayıt dondurma talepleri, GYK tarafından değerlendirilerek karara bağlanır. Bursiyer seçilmeden önce kayıt dondurmuş olanların kayıt dondurdukları süre, burs sürelerine eklenmez ancak azami öğrenim sürelerine eklenir. Doktora eğitimi sırasında tez konusu değişikliği yapılması durumunda dahi çağrı duyurusunda belirtilen azami bitirme süreleri aşılmaz.

9.1.7. İstihdam aşamasına ilişkin düzenlemeler:

9.1.7.1. Bursiyerin doktora mezuniyeti sonrasında projede yer alan özel sektör

kuruluşunda en az 12 ay istihdam edilme zorunluluğu bulunmaktadır.

9.1.7.2. Özel sektör kuruluşu ve bursiyer arasında istihdam konusunda anlaşma sağlanamadığı durumlarda proje yöneticisi tarafından TÜBİTAK'a gerekçe belirtilerek bilgilendirme yapılır ve bursiyere istihdam desteğini başka bir özel sektör kuruluşuna taşıyabilmesi için GYK kararıyla en fazla 1 yıl süre verilebilir.

9.1.7.3. Verilen süre içerisinde istihdam desteğinin taşınmak istendiği özel sektör kuruluşu ile ilgili gerekçeli bilgi proje yöneticisi aracılığıyla TÜBİTAK'a bildirilir. Önerilen özel sektör kuruluşunun proje kapsamına uygun olup olmadığına danışman görüşü alınarak GYK tarafından karar verilir. Bursiyerin istihdam desteğini taşıyacağı özel sektör kuruluşuna, TÜBİTAK'ın onay vermesi halinde, yönetici kurum ve yeni özel sektör kuruluşu arasında imzalanan ek protokol ve yeni özel sektör kuruluşunun "imzalanmış proje sözleşmesindeki tüm hükümlere uyacağına dair" taahhüt yazısı TÜBİTAK'a iletilir ve mevcut sözleşme hükümleri devam eder.

9.1.7.4. İstihdam desteği başladıktan sonra bursiyer istihdam desteğini başka bir özel sektör kuruluşuna taşıyamaz.

9.2. İlgili Mevzuat

9.2.1. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı Tarafından Yürütülen Programlara İlişkin Yönetmelik

9.2.2. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı Burs ve Destek Programlarının Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar

9.2.3. BİDEB Burs ve Destek Programlarında Başvuruların ve Raporların Panel/Danışman/Danışma Kurulu Yöntemi ile Değerlendirilmesi ve İzlenmesine İlişkin Yönerge

9.2.4. TÜBİTAK Kaynaklarından Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ile Özel Bütçeli İdarelere Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Harcanması ve TÜBİTAK Tarafından Yürütülen Dış Destekli Projelerin Harcamalarının Gerçekleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller

9.2.5. TÜBİTAK Tarafından Özel Kuruluşlar ve Vakıf Üniversitelerine Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Transferi, Harcanması, Muhasebeleştirilmesi ve Denetimine İlişkin Esaslar

9.2.6. TÜBİTAK Kaynaklarından Araştırma Altyapıları ile 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun Kapsamı Dışında Kalan Kamu İdarelerine Proje Karşılığı Aktarılacak Tutarların Mali İşlemlerinde Uygulanacak Usul ve Esaslar

9.2.7. Yükseköğretim Kurulu, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği

9.2.8. İlgili mevzuatta, 2244-Sanayi Doktora Programı çağrı duyurusunda ve proje destek sözleşmesinde belirtilmeyen durumlar ile programın uygulanmasında ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesinde GYK kararları uygulanır.

10. TANIMLAR VE KISALTMALAR

- **Akademik Danışman:** Proje süresince üniversite/araştırma altyapısı bünyesinde görevli olan ve sanayi ihtiyaçları doğrultusunda belirlenecek tezin yürütülmesinde öğrencilere danışmanlık sağlayan öğretim üyesini,
- **Araştırma Altyapısı:** 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamında yeterlik almış araştırma altyapılarını,
- **Başkanlık:** TÜBİTAK Başkanlığı'nı,
- **BİDEB:** Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı'nı,
- **BİDEB PTS:** BİDEB Proje Takip Sistemi'ni,
- **Burs:** Proje kapsamında doktora öğrenim giderlerini karşılamak amacıyla Yönetim Kurulu'nca belirlenen miktarda ve süreyle üniversite/araştırma altyapısı özel hesaplarına yapılan aylık ödemeyi,
- **Bursiyer:** Yurt içinde Sanayi Doktora Programı kapsamında burs alan doktora öğrencilerini,
- **Danışman:** BİDEB tarafından yürütülen burs ve destek başvurularını değerlendirmek ve görüş bildirmek veya BİDEB Grup Yürütme Kuruluna yardımcı olmak üzere görevlendirilen alanında uzman kişi/leri,
- **Gelişme Raporu:** Proje sözleşmesinde belirtilen tarihlerde, dönemsel gelişmelerin izlenmesi amacıyla TÜBİTAK tarafından belirlenmiş şekil ve usullere uygun olarak proje yöneticisi tarafından hazırlanan raporu,
- **Grup:** BİDEB'in sorumlu olduğu bilimsel ve teknolojik alanlardaki araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetlerini teşvik edecek ve destekleyecek sistemleri geliştirmek ve uygulamak üzere kurulan birimleri,
- **Grup Yürütme Kurulu (GYK):** Grup faaliyetleri ile ilgili konularda görüş, öneri ve karar veren Kurulu,
- **İhtisas Alanı:** BİDEB Başvuru ve İzleme Sisteminde (e-BİDEB) yer alan Teknoloji Faaliyet Alanlarını,
- **İstihdam Desteği:** Doktora öğrenimlerini belirlenen azami süre içerisinde bitiren bursiyerlerin istihdam edilmeye başlanmaları sonrasında yönetici kurum tarafından söz konusu ilgili kişi/kişilerin aylık muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ve net ücretin bankadan ödendiğine dair banka dekontu dahil olmak üzere ücret ödemelerine ilişkin belgelerin kontrolü yapıldıktan sonra projeye dahil olan özel sektör kuruluşu hesabına aktarılan ödemeyi,
- **İzleyici:** Destek ile ilgili faaliyetleri incelemek üzere görevlendirilen, değerlendirmesini TÜBİTAK tarafından belirlenen biçime uygun olarak ve gerektiğinde yerinde ziyaret etmek suretiyle yapan uzman kişiyi,
- **Özel Hesap:** Üniversitenin/Araştırma Altyapısının herhangi bir banka nezdinde açtıracağı, program kapsamında sağlanan desteğin aktarılacağı ve sadece proje kapsamındaki harcamalar için kullanılacak banka hesabını,

- **Personel Toplam Maliyeti:** Brüt ücret, SGK İşveren Primi, İşsizlik Sigortası İşveren Hissesi ve varsa ikramiye ödemelerinin aylık tutarının toplamını,
- **Proje:** Sonuç elde etmek için üstlenilmiş, başarı ölçütleri ve hedefleri tanımlanmış, belirli bir zaman aralığında ve belirli miktarda kaynakla gerçekleştirilen faaliyetler bütününü,
- **Proje Sözleşmesi:** TÜBİTAK tarafından destek kararının verilmesinden sonra TÜBİTAK ile proje yöneticisi ve proje yürütücüsü kurum/kuruluş(lar) arasında imzalanan, desteğin kapsamı, süresi, hukuki, idari, mali hükümler, fikri ve sınaî mülkiyet hakları ve özel şartları ile tarafların sorumluluklarını belirleyen yazılı anlaşma ve eklerini,
- **Proje Teşvik İkramiyesi (PTİ):** Desteklenen projelerde, proje süresiyle sınırlı olmak kaydıyla, proje kapsamında ve projeye ilişkin hizmetlerde görev alan kamu kurum veya kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında bulunanlara, kadro veya pozisyonlarına bağlı olarak bir ayda ödenmekte olan tutarın % 75'ini geçmemek kaydıyla ve Yönetim Kurulunca belirlenen esaslara göre proje sözleşmesinde belirlenerek ödenen tutarları,
- **Proje Süresi:** Proje sözleşmesinde belirtilen proje başlangıç tarihinden proje bitiş tarihine kadar geçen süreyi,
- **Proje Ekibi:** Proje yöneticisi, yürütücüleri ve danışmanlardan (akademik danışman ve sanayi danışmanı) oluşan ekibi,
- **Proje Yöneticisi:** Yükseköğretim kurumu/araştırma altyapısı bünyesinde projenin yönetiminden TÜBİTAK'a karşı sorumlu olan proje yürütücüsünü,
- **Proje Yürütücüsü:** Yükseköğretim kurumu/araştırma altyapısı için proje yürütücüsü kuruluş yetkilisinin yetkilendireceği kişiyi, özel sektör için ise kuruluş yetkilisinin yetkilendireceği Ar-Ge merkezi/birimi yöneticileri arasından belirlenen kişiyi,
- **Sanayi Danışmanı:** Proje kapsamında burs verilecek doktora öğrencilerine eğitim sürecinin sanayi bünyesinde geçirilecek bölümü ve mezuniyet sonrası istihdam edilme dönemlerinde danışmanlık sağlayacak sanayi kuruluşu bünyesinde görevli kişiyi,
- **Sanayi Kuruluşu:** 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında Ar-Ge merkezi veya tasarım merkezine sahip veya 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu kapsamındaki teknoparklar bünyesinde Türkiye'de yerleşik kuruluşlar veya TÜBİTAK tarafından desteklenen en az bir proje sonuçlandırmış özel sektör kuruluşları,
- **Sonuç Raporu:** Destek süresi sonunda proje sonuçları ile çıktılarından elde edilen katma değer ve ulusal kazanımları gösteren TÜBİTAK tarafından belirlenmiş formata uygun olarak hazırlanan dokümanı,
- **TÜBİTAK:** Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu,

- **Yeterlik:** 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun ve ilgili mevzuatı kapsamında araştırma altyapılarına verilen niteliği,
- **Yönetici Kurum:** Doktora eğitimi vermek üzere yurt içinde eğitim veren devlet veya vakıf yükseköğretim kurumları veya araştırma altyapılarını,
- **Yönetim Kurulu:** TÜBİTAK Yönetim Kurulu'nu ifade eder.